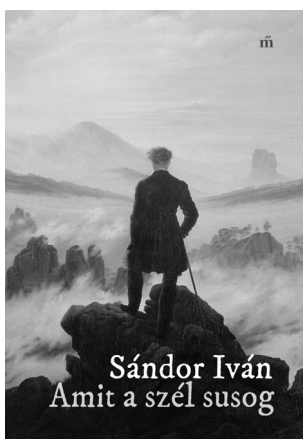

FEKETE J. JÓZSEF

Önmagába visszatérő történet

SÁNDOR IVÁN: AMIT A SZÉL SUSOG

Magvető Könyvkiadó
Budapest, 2020
160 oldal, 2990 Ft

”

Két időmérő van az író szobájának falán, az egyik jár, a másik áll. A működésképtelen, ósdi aranyóra is naponta kétszer pontos időt mutat, de ennél nagyobb a jelképisége, azt a fél évszázadot szimbolizálja, amit az író a fél évszázad eltelte után újraél. Regénye pedig ott kezdődik, ahol véget ér. Talányosan hangzik, de remélem, sikerül majd kibogoznom.

Adott Z., az író, aki kétezerhátszázhat június 27-én leszállt a buszról a Ferenciek terén, elsétált a Klotild-palota mellett, és pillantást vetett a régi Belvárosi kávéház bejárata felé, ahol egykoron törzsasztala volt. Aztán elindult az eltűnt idő nyomán. Nemcsak gondolatban, hanem fizikailag is. Régről ismert helyeket keresett fel Párizsban, Bécsben, Görögországban, Itáliában, frissen merített az életből, Lesboszon Jór-gossal, a rendezővel felkereste a migránstábornok szemtanúja volt az Európa-szerte tomboló politikai elégedetlenségnek, belekeveredett több színházi próbába, zeneesztétikai párbeszédbe, bejutott a normandiai csata hőseinek temetőjébe és mindvégig elkísérte élete párjának emléke. Hiszen a most felkeresett helyszíneket korábban együtt járták be.

Szellemi útitársai is akadtak, Budapestről egy elkötelezett történelemtudós, Athénból egy fenegyerek rendező, aki végül a terror alatt álló Palmürába vitte el társulatát. Franciaországban pedig az Arnold Schönberg művészetének bővítő körében élő, magyar (zsidó) származású zeneesztéta, akinek mellékszálása története pontosan időzítve a történet végén nyer kifejtést, amikor az is kiderül, hogy ez a regény önmaga farkába harap.

A narrációban úgy folynak át egymásba a mondatok, történetek, idősíkok, helyszínek, mint a színek a nedves akvarellpapíron. A múltat megidéző, párbeszédesebb részekben a szerző nem is használ nagy kezdőbetűt, és a mondatvégi írásjelek közül a pontot se teszi ki, hadd hömpölyögiön együtt az egész, viszont gyakori a mondatot egyszerre lezáró és nyitva

hagyó három pont. Ilyen a regény szerkezete is, egyszerre nyitott és ugyanakkor pontosan lezárt.

Ha hőst keresnénk a regényben, akkor a XX. század történelmében találnánk meg.

Z. elveszítette életének társát, Lilt, és azért szánta rá magát a hosszúra nyúlt európai utazásra, hogy felkeresse azokat a helyeket, ahol Lillel is járt. A helyszínek közös élményeikre emlékeztetik, a mellé csapódó művészek és tudósok pedig a múlt század kaotikus történéseit idézik meg, és megfelelő eszközöket keresnek az akkori korérzés mai megjelenítésére. A veszélyeztetettség, fenyegetettség, kiszolgáltatottság általános korélmény, amivel alkotók sora szembesült, és kereste a megszólalás lehetőségét a társadalmi kataklizmák és személyes traumák mélységéből. Aztán itt van egy nagy szerelem szépséges emléke, egy gazdag alkotói életút lenyomata, valamint az élénk írói elkötelezettség, hogy újabbnál újabb történeteket fogadjon be, és mesélje el azokat olvasóinak.

Az *Amit a szél susog* egy hosszú, ráérős utazás kerete, aminek sajátos ritmusát a rövid, olykor elharapott, végig nem mondott párbeszédnek, és a terjedelmes, melankolikus mondatok adják, nem kopog itt semmi, nincsenek törések, az egymástól időben és térben távol álló események gördülékenyen csúsznak egymásba. A jól elkülöníthető szálakon futó regény végső soron egy tartalmas életút sommázása, az íróban felmerülő, a művészeket általában foglalkoztató összes erkölcsi, morális, művészi létprobléma helyére rakása. Nem véletlen, hogy az egyik mellékszereplő, Véri Márton, a Történettudományi Intézet munkatársa éppen az emlékezet és a feledés problémakörét kutatja a huszadik századra vonatkozóan, és erre utal a Z. szobájában függő két óra is, az emlékező (működésképtelen) meg a felejtő (működő). Z. (korábbi regényeiben is) szerette együtt látni az időben és térben egymástól távoli eseményeket, ez az időtér-érzékelés határozza meg a XX. századról alkotott képét és életérzését. „Mindig is foglalkoztatta az Idő, s most úgy érezte, korábban soha, hogy az Idő magába foglalja az ismeretlent, az ismert helyek élményén túl a még elképzelhetlent is. A megismerés és megértés kielégítetlen marad, gondolta, ha csak a tapasztalatból merít” – írja irodalmi látásmódjáról.

A regény kiemelten fontos figurája George Steinfeld nemzetközi hírű zeneesztéta, aki megszállottan kutatja Arnold Schönberg művészetét. Z. és George szellemiségükben közel kerülnek egymáshoz, mindketten a kimondhatatlanság, a megfogalmazhatatlanság bűvkörében élnek, ráadásul a zeneesztéta magyar származású, de a gyermek- és ifjúkoráról még a Wikipédia se tud semmit, George sem hajlandó róla beszélni. Inkább Schönberg *Mózes és Áron* című operájáról áradozik, mert szerinte a mű a nyelv hatástalanságának megjelenítése, szerzője például a harmadik felvonás zenéjét meg se írta. Ennek ellenére előadható, de mekkora hatása lehet a színpadi előadásnak a világ jobbítása tekintetében? Fogas kérdés, amire a regényben többen is választ keresnek.

Végül fény derül a zeneesztéta korai éveire is, amit itt nem mondhatok el. Nem azért, mert szörnyűségek sorát kellene felsorolnom, megteszi helyettem a regény, hanem mert lelőném a poént.

A regény zárómondata így hangzik: „Kétezer-tizenhat június huszonhetedikén reggel kilenc órakor leszálltam a Ferenciek terén a 7-es autóbusról.” Ez a mű kezdőmondata is, azzal, hogy ott még Z. száll le a járműről, itt azonban már „leszálltam” áll, vagyis egyetlen ige tisztázta az önéletrajziség kérdését.

Az önmagába visszatérő történet a világba vetett ember szenvedését jeleníti meg a zsidóság sorsára fókuszálva és az emberek összességére kiterjesztve.